

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์กับคุณภาพการพยาบาล
ตามการรับรู้ของพยาบาลในภาคใต้

ศดงานอาจารย์

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์กับคุณภาพการพยาบาล
ตามการรับรู้ของพยาบาลในภาคใต้

ผลงานอาจารย์

The relationship of the perception of midwifery value and the practice quality
of midwifery by the midwives in the south of Thailand

๑๕	ฐิติพร	อิงศถาวรวงศ์	วท.ม.*
	Thitiporn	Ingkathawornwong	M.S.*
๑๖	สุรีย์พร	กฤษเจริญ	วท.ม.*
	Sureporn	Kritchaoen	M.S.*
๑๗	เพชรน้อย	สิงห์ช่างชัย	ปช.ด.**
	Phechnoy	Singchungchai	Ph.D.**
๑๘	สาวิตรี	ลิมชัยอรุณเรือง	กศ.ด.***
	Savitri	Limchaiarunruang	Ed.D.***
๑๙	ถนอมศรี	อินทนนท์	กศ.ม.*
	Tanomsri	Intanon	M.Ed.*
๒๐	อุดม	พานทอง	ศศ.ม.***
	Udom	Phanthong	M.A. ***

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

** รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

*** อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงบรรยายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์กับคุณภาพการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลในภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ชั้น 1 จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบบสอบถามการรับรู้คุณค่าการพยาบาลผดุงครรภ์และคุณภาพการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลในภาคใต้ ได้ค่าความเที่ยงของเครื่องมือเท่ากับ 0.91 และ 0.79 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงบรรยาย สถิติค่าความสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS

ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้คุณค่าการพยาบาลและคุณภาพการพยาบาลของพยาบาลผดุงครรภ์มีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = 0.41, $\bar{X} = 3.35$, S.D. = 0.71) ค่าความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์กับคุณภาพการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลในภาคใต้มีความสัมพันธ์ในทางบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.298$, $p < .001$)

ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลผดุงครรภ์ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแก่นักศึกษาวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์ ให้เห็นคุณค่าวิชาชีพและปฏิบัติการพยาบาลให้มีคุณภาพที่ดีมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : คุณค่าการพยาบาลผดุงครรภ์ คุณภาพการพยาบาล พยาบาลในภาคใต้

Abstract

The purpose of this research was to examine the relationship of the perception of midwifery value and the practices quality of midwifery by the midwives in the south of Thailand . The subjects consisted of 300 midwives. Data were collected by questionnaire including personal data, perception of midwifery value and the quality of midwifery. The reliability were 0.91 and 0.79 respectively. The data were analyzed using statistic means, standard deviations and Pearson's correlation.

Results indicated that the perception of midwifery value and the practices quality of midwifery were at a high level ($\bar{x} = 3.40$ S.D. = 0.41 and $\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.71). The relationship of the perception of midwifery value and the practices quality of midwifery was significantly positive correlation ($r=0.298$, $p < .001$) Findings suggested midwives should develop their practices quality to be most effectively and important points are stressed the midwifery students to perceive the value of midwifery and practice midwifery at the high effectiveness.

Key words : midwifery value, practice quality of midwifery, nurse in the south of Thailand.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พยาบาลวิชาชีพเป็นผู้ปฏิบัติการพยาบาลให้แก่ผู้รับบริการ ซึ่งพระราชบัญญัติวิชาชีพทางการพยาบาลและการผดุงครรภ์ 2528 ได้กำหนดไว้ว่า การพยาบาลเป็นการกระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับการดูแล การช่วยเหลือเมื่อเจ็บป่วย การฟื้นฟูสภาพ การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ รวมทั้งการช่วยเหลือแพทย์ กระทำการรักษาโรค ส่วนการผดุงครรภ์เป็นการช่วยเหลือในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ หญิงหลังคลอดและทารกแรกเกิด รวมทั้งการตรวจการทำคลอด การส่งเสริมสุขภาพ และการป้องกันความผิดปกติในระยะตั้งครรภ์ ระยะเวลาคลอด และระยะหลังคลอดรวมทั้งการช่วยเหลือแพทย์กระทำการรักษาโรค โดยอาศัยหลักวิทยาศาสตร์และศิลปะการพยาบาลและการผดุงครรภ์¹ พยาบาลผดุงครรภ์จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและพัฒนาวิชาชีพให้ก้าวหน้าอย่างมีคุณภาพ การที่บุคคลจะปฏิบัติงานได้ดี มีประสิทธิภาพนั้น บุคคลนั้นๆ จะต้องมีการรับรู้บทบาทที่ตนเองครอบครองอยู่ โดยการเรียนรู้และเลือกพิจารณาสิ่งที่สำคัญและมีประโยชน์ ความมีคุณค่าของบุคคลอยู่ที่การปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ วิชาชีพพยาบาลและการผดุงครรภ์ ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องรับรู้ถึงคุณค่าในงานวิชาชีพ ซึ่งการรับรู้คุณค่าวิชาชีพจะทำให้พยาบาลยอมรับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพงานได้มากยิ่งขึ้น²

การรับรู้คุณค่าของงานเป็นความพร้อมในการทำงาน เป็นความสมดุลของการเข้าไปมีส่วนร่วมและแยกตนเองออกจากงานได้อย่างเหมาะสม ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพจะต้องรับรู้ถึงคุณค่าในงานวิชาชีพ เพราะการรับรู้คุณค่าในงานจะทำให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ เกิดความรักในงาน ความพึงพอใจในงาน อยากทำงาน มีความสุข ความคงทน และมีความพึงพอใจในงานที่ทำ ทำให้เกิดความทุ่มเทในการทำงาน พัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น^{3,4,5}

การให้คุณค่าแก่วิชาชีพของตนจะมีผลต่อรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาล เพราะการแสดงผลกิจกรรมของบุคคลเกิดขึ้นจากการที่บุคคลให้คุณค่าแก่พฤติกรรมนั้นๆ การให้คุณค่าวิชาชีพพยาบาลและผดุงครรภ์มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการพยาบาลมากที่สุด เนื่องจากค่านิยมในตัวบุคคลจะเกิดผ่านกระบวนการ 3 อย่าง คือ การเลือกคุณค่า การเห็นคุณค่า และการปฏิบัติตามคุณค่า ซึ่งจะเป็นแนวทางนำไปสู่พฤติกรรมของบุคคล⁶ องค์ประกอบของคุณค่าวิชาชีพในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วย ภาวลักษณะวิชาชีพพยาบาลและผดุงครรภ์ คือ การรับรู้ภาพโดยรวมของพยาบาลวิชาชีพต่อวิชาชีพพยาบาลและผดุงครรภ์ซึ่งเป็นพื้นฐานของอัตมโนทัศน์ตนเอง จะมีการแสดงออกทางพฤติกรรมและบุคลิกภาพ ความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นวิชาชีพจะนำไปสู่ความพร้อมในการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของวิชาชีพ และมีความพยายามตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ในบทบาทของพยาบาลวิชาชีพให้ดียิ่งขึ้น ความรู้สึกทางบวกต่อตนเองมีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำ⁷

พยาบาลวิชาชีพจะต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน พยาบาลทุกคนมีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพให้ก้าวหน้า โดยการปฏิบัติการพยาบาลอย่างมีคุณภาพ จะต้องป้องกันทุกวิถีทางในขอบเขตหน้าที่ของตนเองที่จะไม่ให้เกิดอันตรายแก่ผู้รับบริการ นั่นหมายความว่าพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของพยาบาลวิชาชีพจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความรู้ภาพลักษณ์ของวิชาชีพของตนเอง นอกจากนี้การให้คุณค่าของบุคคลที่เกิดจากภายในเป็นผลมาจากอารมณ์และความรู้สึก ซึ่งความสมบูรณ์ของอารมณ์หรือวุฒิภาวะทางอารมณ์เป็นความพร้อมของบุคคลที่จะส่งผลการทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ผู้ที่มีวุฒิภาวะสมบูรณ์จะสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดี มีความเข้าใจตนเองและเพื่อนร่วมงาน มีอารมณ์ดี สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐานของสังคมได้ด้วยตนเอง จากการศึกษาของแซงค์และไวส์¹⁰ พบว่าค่านิยมทางวิชาชีพพยาบาลมีความสัมพันธ์กับการดูแลผู้ป่วยมากกว่าค่านิยมจากสังคมพยาบาล นอกจากนี้กฎหมายวิชาชีพ ซึ่งเป็นเครื่องหมายของรัฐในการประกันคุณภาพบริการพยาบาล โดยมีกระบวนการตรวจสอบเป็นขั้นตอนที่จะส่งผลต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน โดยผู้รับบริการได้รับความสุขสบายปลอดภัย และเกิดความพึงพอใจต่อการบริการ แสดงให้เห็นว่ากฎหมายกับการปฏิบัติการพยาบาล และควบคุมมาตรฐานการประกันคุณภาพทางการพยาบาล

การพยาบาลที่มีคุณภาพนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถในการปฏิบัติงานของพยาบาล ที่มีจุดมุ่งหมายให้ผู้รับบริการ ได้รับการดูแลอย่างดีที่สุด โดยมี การรับรู้คุณค่าวิชาชีพหรือค่านิยมวิชาชีพยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งจากการศึกษาของนิภา¹¹ พบว่าพยาบาลที่มีค่านิยมทางวิชาชีพสูงต่างยอมรับในความเป็นวิชาชีพของตน โดยปฏิบัติกิจกรรมซึ่งนำไปสู่การยกระดับวิชาชีพที่สมบูรณ์ เช่นเดียวกับสมสมัย¹² ที่กล่าวว่าพยาบาลที่มีค่านิยมทางวิชาชีพสูงจะมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมของวิชาชีพ และมีการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ แต่ในทางตรงกันข้ามหากพยาบาลวิชาชีพรู้สึกด้อยคุณค่าในตนเอง เนื่องจากต้องทำตามแพทย์สั่งตลอดเวลา จะมีผลต่อการทำงานที่เกิดจากสภาพขาดความพร้อมโดยสติปัญญาและเจตนาธรรมที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ส่งผลถึงการขาดคุณภาพของการปฏิบัติงานได้¹³ ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาคุณค่าวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์และคุณภาพการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลภาคใต้ว่ามีความคิดเห็นอย่างไร

ในภาคใต้โครงสร้างทางสังคมมีหลากหลายรูปแบบ เช่น ชุมชนชาวจีน ชาวพุทธ ชาวมุสลิม ทำให้มีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยประกอบด้วย จังหวัดตรัง สตูล พัทลุง สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส พยาบาลผดุงครรภ์เป็นพยาบาลวิชาชีพที่เป็นความต้องการของประชาชนในภาคใต้ในการให้บริการระดับปฐมภูมิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการของประชาชน ต้องการพยาบาลที่สามารถให้คำแนะนำเรื่องการวางแผนครอบครัว การคุมกำเนิด การให้การดูแลหญิงตั้งครรภ์ การทำคลอดปกติ การเตรียมมารดาบิดาเพื่อการคลอด และการดูแลมารดา-ทารกหลังคลอด¹⁴ ซึ่งพบว่าหญิงตั้งครรภ์ได้รับการดูแลก่อนคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขร้อยละ 84.63 คลอดกับ

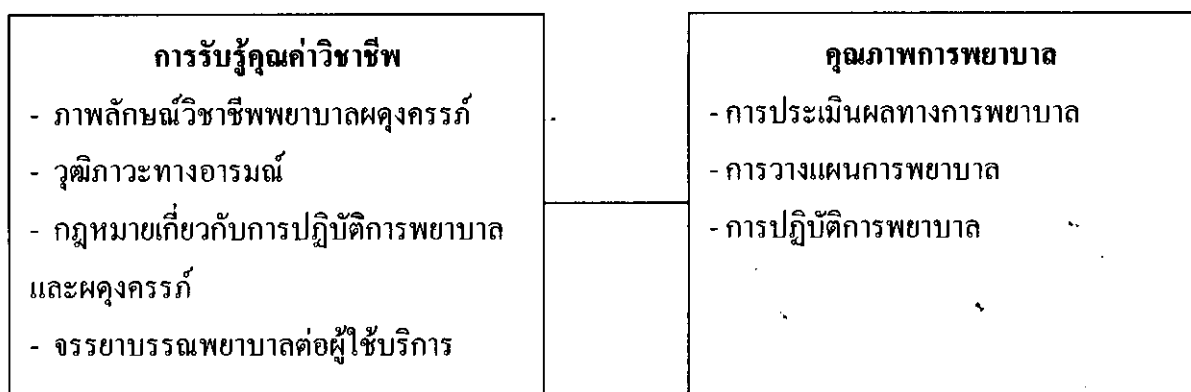
ผศ.ดร.ภักดิ์ โบรมาน ร้อยละ 20.73¹⁵ นอกจากนี้จากการศึกษาของอนุวัฒน์ ไชวีและคณะ^{16,17} พบว่าสิ่งที่ทำให้ผู้รับบริการยอมรับในบริการ คือผู้ให้บริการต้องเข้าใจถึงจิตใจ วิถีชีวิต วัฒนธรรมการใช้ภาษาท้องถิ่น การฟังและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสิ่งต่างดังกล่าวจะดีหรือเป็นที่พึงพอใจแก่ผู้รับบริการหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การรับรู้คุณค่าวิชาชีพซึ่งส่งผลต่อคุณภาพวิชาชีพนั่นเอง เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าวิชาชีพการพยาบาลผศ.ดร.ภักดิ์กับคุณภาพการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลภาคใต้มาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพวิชาชีพพยาบาลผศ.ดร.ภักดิ์ ส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพมีความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมีคุณค่ามีประสิทธิภาพและมีการรับรู้ในคุณค่าในวิชาชีพนำไปสู่การยกระดับวิชาชีพที่สมบูรณ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าวิชาชีพพยาบาลผศ.ดร.ภักดิ์กับคุณภาพการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลในภาคใต้

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดนี้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าวิชาชีพที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องเกี่ยวกับ ภาพลักษณ์ของวิชาชีพพยาบาลผศ.ดร.ภักดิ์ วุฒิภาวะทางอารมณ์ กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลและผศ.ดร.ภักดิ์ จรรยาบรรณพยาบาลต่อผู้ใช้บริการ มีความสัมพันธ์ต่อการให้บริการกับคุณภาพของการพยาบาล ซึ่งประกอบด้วย การประเมินผลทางการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล และการปฏิบัติการพยาบาล

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในเขตภาคใต้ ระหว่างเดือน ตุลาคม 2546 ถึง กันยายน 2547

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) โดย ประชากร คือ พยาบาลในโรงพยาบาลภาคใต้ ตัวอย่าง คือ พยาบาลในภาคใต้จำนวน 300 คน โดยคำนวณตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของเคร์ชชีและมอร์แกน¹⁸ การเก็บตัวอย่างครั้งนี้ ใช้การสุ่มแบบง่าย โดยการจับฉลาก ได้จังหวัดที่เป็นตัวแทนของภาคใต้ตอนบน คือ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช จังหวัดที่เป็นตัวแทนของภาคใต้ตอนล่าง คือ สงขลา พัทลุง นราธิวาสคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้แบบสัดส่วนเท่ากัน คือ พยาบาลผดุงครรภ์จังหวัดละ 50 คน ที่ทำงานอยู่ในแผนกสูติกรรม เช่น หน่วยฝากครรภ์ ห้องคลอด หลังคลอด

เครื่องมือในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการรับรู้คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์จำนวน 23 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามการรับรู้คุณภาพการปฏิบัติวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์จำนวน 15 ข้อ ผู้วิจัยได้ทดสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาความตรงของเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างและดัดแปลงแล้ว ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางการแพทย์และการผดุงครรภ์ จำนวน 3 ท่านตรวจสอบ หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับพยาบาลจำนวน 30 คน และหาค่าความเที่ยง โดยใช้สูตรแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงของการรับรู้คุณค่าวิชาชีพพยาบาลและผดุงครรภ์เท่ากับ 0.91 และคุณภาพการพยาบาล 0.79 ตามลำดับ สำหรับแบบสอบถามกำหนดค่าคะแนนคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ ตั้งแต่ 0.00 ถึง 4.44 ด้วยวิธีแบบสัมบูรณ์ตรรกวิทยาทางคณิตศาสตร์ (Absolutely method) และแปลผลจากค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย 3.45-4.44 หมายถึง มีการรับรู้คุณค่าวิชาชีพและคุณภาพการพยาบาลในระดับมากที่สุด

2.45-3.44 หมายถึง มีการรับรู้คุณค่าวิชาชีพและคุณภาพการพยาบาลในระดับมาก

1.45-2.44 หมายถึง มีการรับรู้คุณค่าวิชาชีพและคุณภาพการพยาบาลในระดับน้อย

0.45-1.44 หมายถึง มีการรับรู้คุณค่าวิชาชีพและคุณภาพการพยาบาลในระดับน้อยที่สุด

0.00-0.44 หมายถึง ไม่มีการรับรู้คุณค่าวิชาชีพและคุณภาพการพยาบาล

การเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการของโรงพยาบาล ที่ได้รับการเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 จังหวัด และให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งทำงานในแผนกสูติกรรมที่มี ประสบการณ์อย่างน้อย 1 ปี ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ จำนวนค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์กับคุณภาพการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลในภาคใต้ โดยการใช้สถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน(Pearson's Correlation)

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นพยาบาลวิชาชีพในภาคใต้ ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 43 โดยมีอายุเฉลี่ย 33 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 54.7 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 86.3 มีรายได้อยู่ในช่วงระหว่าง 10,000 - 20,000 บาท ร้อยละ 60.33 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 92.7 ประสบการณ์การทำงานอยู่ในระหว่าง 1 - 10 ปี ร้อยละ 55 โดยมีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 10 ปี ทำงานในโรงพยาบาลชุมชน ร้อยละ 77.3

การรับรู้คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์ของพยาบาลในภาคใต้ พบว่า พยาบาลวิชาชีพมีการรับรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.40, S.D. = 0.40$) เมื่อพิจารณารายด้านจำนวน 4 ด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านภาพลักษณ์วิชาชีพ กฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติการผดุงครรภ์และ จรรยาบรรณพยาบาลต่อผู้รับบริการ ส่วนด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์มีการรับรู้อยู่ในระดับมาก (ดังตารางที่ 1-5)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการรับรู้คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์ในรายด้านและโดยรวม (n = 300)

คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์	\bar{X}	S.D.	ระดับการรับรู้
ด้านภาพลักษณ์วิชาชีพ	3.46	0.44	มากที่สุด
ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์	3.18	0.40	มาก
ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลและผดุงครรภ์	3.50	0.40	มากที่สุด
ด้านจรรยาบรรณพยาบาลต่อผู้รับบริการ	3.46	0.38	มากที่สุด
รวม	3.40	0.41	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในด้านภาพลักษณ์ของวิชาชีพ ตามการรับรู้คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์ (n = 300)

คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์	\bar{X}	S.D.	ระดับการรับรู้
ด้านภาพลักษณ์วิชาชีพ			
1. มีความศรัทธาในวิชาชีพ	3.51	0.59	มากที่สุด
2. มีความยึดมั่นผูกพันต่อวิชาชีพ	3.40	0.60	มาก
3. วิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์เป็นวิชาชีพที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรีและมีคุณค่า	3.54	0.68	มากที่สุด
4. วิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์ ได้รับการยอมรับและเป็นที่ยกย่องจากสังคม	3.26	0.72	มาก
5. มีความเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพ	3.61	0.57	มากที่สุด
6. มีความนุ่มนวล สุภาพ ท่าทางอบอุ่นเป็นกันเองกับผู้รับบริการ	3.42	0.59	มาก
รวม	3.46	0.44	มากที่สุด

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ตามการรับรู้คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์ (n = 300)

คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์	\bar{X}	S.D.	ระดับการรับรู้
ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์			
1. สามารถจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างเหมาะสม	3.27	0.52	มาก
2. ยอมรับสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านมาด้วยความเข้าใจ	2.26	0.53	น้อย
3. ปฏิบัติงานอย่างดีที่สุดโดยไม่กังวลถึงสิ่งที่ผ่านมาและสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต	3.11	0.60	มาก
4. มีความอดทน อดกลั้นต่ออุปสรรคต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	3.16	0.53	มาก
5. การขอความร่วมมือจากบุคคลากรที่มีสุขภาพ เพื่อความสำเร็จในการดูแลผู้รับบริการ	3.43	0.58	มาก
6. มีกำลังใจในการทำงานและไม่รู้สึกท้อถอย	2.84	0.73	มาก
รวม	3.18	0.40	มาก

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในด้านกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลและ ผดุงครรภ์ตามการรับรู้คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์ (n = 300)

คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์	\bar{X}	S.D.	ระดับการรับรู้
ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลและผดุงครรภ์			
1 ปฏิบัติงานได้อย่างอิสระภายใต้ขอบเขตวิชาชีพ	3.19	0.74	มาก
2 เก็บรักษาความลับของผู้รับบริการโดยไม่ให้ผู้อื่นทราบ	3.50	0.55	มากที่สุด
3 ปฏิบัติต่อผู้รับบริการในฐานะบุคคลอย่างเสมอภาค	3.67	0.49	มากที่สุด
4 แข็งใจให้ผู้รับบริการได้ทราบทุกครั้งที่จะลงมือปฏิบัติการพยาบาล	3.59	0.51	มากที่สุด
5 ให้ความเคารพในสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้รับบริการ	3.55	0.54	มากที่สุด
รวม	3.50	0.40	มากที่สุด

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในด้านจรรยาบรรณพยาบาลต่อผู้รับบริการตาม การรับรู้คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์ (n = 300)

คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์	\bar{X}	S.D.	ระดับการรับรู้
ด้านจรรยาบรรณพยาบาลต่อผู้รับบริการ			
1 เข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบในวิชาชีพ	3.62	0.51	มากที่สุด
2 ให้บริการสนองความต้องการของผู้รับบริการ	3.42	0.51	มาก
3 มีความกระตือรือร้นและปรับปรุงการทำงานให้มีคุณภาพอยู่เสมอ	3.39	0.55	มาก
4 เปิดโอกาสให้ผู้รับบริการ/หรือผู้เกี่ยวข้องได้แสดงพฤติกรรมในขอบเขตที่สมควร	3.39	0.52	มาก
5 มีความตื่นตัวต่อสิ่งผิดปกติ	3.38	0.59	มาก
6 ปฏิบัติงานตรงต่อเวลาและปฏิบัติตามกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาล	3.56	0.53	มากที่สุด
รวม	3.46	0.38	มากที่สุด

การรับรู้คุณภาพการพยาบาลของพยาบาลในภาคใต้ พบว่า พยาบาลวิชาชีพมีการรับรู้โดยรวมในระดับมาก ($\bar{x} = 3.36$, S.D. = 0.87) เมื่อพิจารณารายด้านจำนวน 3 ด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการประเมินทางการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล และการปฏิบัติการพยาบาล (ดังตารางที่ 6-9)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพต่อการปฏิบัติวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์ในรายด้านและโดยรวม($n = 300$)

คุณภาพการปฏิบัติวิชาชีพ	\bar{x}	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ด้านการประเมินทางการพยาบาล	3.36	0.94	มาก
2. ด้านการวางแผนการพยาบาล	3.34	0.73	มาก
3. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล	3.37	0.93	มาก
รวม	3.36	0.87	มาก

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านการประเมินทางการพยาบาลตามการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพต่อการปฏิบัติวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์($n = 300$)

คุณภาพการปฏิบัติวิชาชีพ	\bar{x}	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านการประเมินทางการพยาบาล			
1. ปัญหา ความต้องการ และความสมบูรณ์ของทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์	3.25	0.94	มาก
2. คัดกรองภาวะเสี่ยงของหญิงตั้งครรภ์	3.22	0.97	มาก
3. ปัญหา ความต้องการ และความก้าวหน้าของการคลอด ของหญิงในระยะคลอด	3.29	1.01	มาก
4. วินิจฉัยปัญหา และตัดสินใจแก้ปัญหาเมื่อพบความผิดปกติในระยะคลอด	3.52	0.94	มากที่สุด
5. ความพร้อมของมารดาและทารกหลังคลอด	3.53	0.86	มากที่สุด
รวม	3.36	0.94	มาก

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านการวางแผนการพยาบาลตามการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพต่อการปฏิบัติวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์ (n = 300)

คุณภาพการปฏิบัติวิชาชีพ	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านการวางแผนการพยาบาล			
1. การประชุมปรึกษาในทีมการพยาบาล	3.09	0.90	มาก
2. กำหนดแผนและการปฏิบัติการพยาบาลในระยะตลอด	3.26	1.00	มาก
3. ตั้งมาตรการการป้องกันการระบุนทารกผิดคน ผิดเพศ	3.52	0.9	มากที่สุด
4. วินิจฉัยปัญหา และตัดสินใจแก้ปัญหาเมื่อพบความผิดปกติในระยะตลอด	3.52	0.94	มากที่สุด
รวม	3.34	0.73	มาก

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในด้านการปฏิบัติการพยาบาลตามการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพต่อการปฏิบัติวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์ (n = 300)

คุณภาพการปฏิบัติวิชาชีพ	\bar{X}	S.D.	ระดับคุณภาพ
ด้านการปฏิบัติการพยาบาล			
1. ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันภาวะแทรกซ้อน โดยการให้สุศึกษาแก่หญิงตั้งครรภ์	2.93	1.07	มาก
2. ให้การดูแลหญิงตั้งครรภ์ในแต่ละไตรมาสตามมาตรฐานที่กำหนดไว้	3.03	1.15	มาก
3. ให้การดูแลหญิงระยะตลอด ให้เกิดความปลอดภัย	3.39	0.99	มาก
4. ป้องกันและแก้ไขการเกิดภาวะแทรกซ้อนในระยะตลอดได้ทันทั่วทั้งที่ เช่น ภาวะตกเลือดใหม่ ทารกในภาวะคับขัน	3.43	1.04	มาก
5. ส่งเสริมการสร้างสายสัมพันธ์แม่-ลูก	3.52	0.93	มากที่สุด
6. เคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้รับบริการ	3.68	0.65	มากที่สุด
7. การพิทักษ์สิทธิผู้รับบริการ	3.66	0.71	มากที่สุด
รวม	3.37	0.93	มาก

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์กับคุณภาพการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลในภาคใต้ พบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกในระดับน้อย แต่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) (ตารางที่ 10-11)

ตารางที่ 10 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์กับคุณภาพการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลในภาคใต้

ตัวแปร	คุณภาพการพยาบาล		
	การประเมิน ทางการพยาบาล	การวางแผน ทางการพยาบาล	การปฏิบัติ ทางการพยาบาล
คุณค่าด้านภาพลักษณ์	.155**	.134**	.152**
คุณค่าด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์	.204**	.201**	.232**
คุณค่าด้านกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลและผดุงครรภ์	.271**	.249**	.281**
คุณค่าด้านจรรยาบรรณพยาบาลต่อผู้รับบริการ	.238**	.251**	.289**

$P < .05^*$

ตารางที่ 11 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์กับคุณภาพการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลในภาคใต้

ตัวแปร	คุณภาพการพยาบาล
คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์	0.298***

*** $P < .001$

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การรับรู้คุณค่าวิชาชีพ และคุณภาพการพยาบาลของพยาบาลในภาคใต้โดยรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพยาบาลวิชาชีพในภาคใต้ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 31-40 ปี มีประสบการณ์การทำงานโดยเฉลี่ย 10 ปี ซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่ ทำให้มีภาวะของความเป็นตัวของตัวเอง มีประสบการณ์มากขึ้น กล่าวคือกล้าตัดสินใจด้วยตัวเอง มีความพร้อมที่จะเรียนรู้พัฒนาตนเองในบทบาทหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบ ในภาคใต้พยาบาลผดุงครรภ์เป็นพยาบาลวิชาชีพเป็นความต้องการของประชาชน จากรายงานประจำปี 2542 ของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 12 พบว่าร้อยละ 84.63 ของหญิงตั้งครรภ์ ได้รับการดูแลก่อนคลอดจากเจ้าหน้าที่ทีมสุขภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความเชื่อมั่นในคุณภาพของการให้บริการ การที่พยาบาลจะปฏิบัติให้เป็นที่ยอมรับของสังคมได้ พยาบาลจะต้องมี

จุดมุ่งหมายให้ผู้รับบริการได้รับการดูแลอย่างดีที่สุด โดยมีการรับรู้คุณค่าวิชาชีพยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติ การรับรู้คุณค่าของบุคคลต่อวิชาชีพเป็นผลมาจากอารมณ์ ความรู้สึก วุฒิภาวะทางอารมณ์ ผู้ที่มีวุฒิภาวะ สมบูรณ์จะสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดี มีความเข้าใจตนเอง เพื่อนร่วมงานและสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเป็นที่ยอมรับใจแก่ผู้ได้รับ นอกจากนี้วิชาชีพพยาบาลและผดุงครรภ์เป็นวิชาชีพที่มีการควบคุมมาตรฐานโดยกฎหมายวิชาชีพ มีกระบวนการตรวจสอบที่ส่งผลต่อสุขภาพของประชาชน โดยประชาชนได้รับความปลอดภัยและความพึงพอใจในการบริการอันเป็นการประกันคุณภาพทางการพยาบาล จากการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของนิภา ที่พบว่าพยาบาลที่มีการรับรู้คุณค่าวิชาชีพสูง จะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ นอกจากนี้โครงสร้างของสังคมในภาคใต้มีความหลากหลายในด้านวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ภาษาท้องถิ่น พยาบาลส่วนใหญ่ร้อยละ 77.3 ทำงานในโรงพยาบาลชุมชน กรณีที่พยาบาลสามารถทำให้ผู้รับบริการในชุมชนยอมรับบริการได้ ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจถึงวิถีชีวิต วัฒนธรรม การสื่อสารในชุมชนนั้นๆ และเต็มใจที่จะให้บริการ ซึ่งการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของอนุวัฒน์ ไสวี่และคณะ ดังนั้นการรับรู้คุณค่าวิชาชีพและคุณภาพการพยาบาลมีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาล และนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์กับคุณภาพการพยาบาลของในภาคใต้ พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์กับคุณภาพการพยาบาลตามการรับรู้ของพยาบาลในภาคใต้ มีความสัมพันธ์ในทางบวก ทั้งนี้เนื่องจากค่านิยมในตัวบุคคล จะเกิดจากการคัดเลือกคุณค่า การเห็นคุณค่า และการปฏิบัติตามคุณค่า ซึ่งจากการศึกษาของนิภาและสมสมัย^{11,12} พบว่าพยาบาลที่ยอมรับในคุณค่าวิชาชีพสูง จะมีการยกระดับวิชาชีพ โดยการมีส่วนร่วมสนับสนุนวิชาชีพ และพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการ ซึ่งเป็นแนวทางนำไปสู่พฤติกรรมของบุคคล การที่พยาบาลผดุงครรภ์ให้คุณค่าแก่พยาบาลวิชาชีพ จึงมีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาล มีความพึงพอใจในงาน ทำให้การพัฒนาตนเองเพิ่มคุณภาพงานให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งคุณภาพของการปฏิบัติการพยาบาลผดุงครรภ์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่เห็นคุณค่าของวิชาชีพ จะเป็นผู้ที่ให้การดูแลช่วยเหลือหญิงตั้งครรภ์ หญิงระยะคลอดและทารกแรกเกิด โดยการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันความผิดปกติในระยะดังกล่าว ดังนั้น การรับรู้คุณค่าของวิชาชีพกับคุณภาพการพยาบาลจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้คุณค่าของพยาบาลผดุงครรภ์ เช่น ปัจจัยส่วนบุคคล ประสบการณ์การทำงาน ว่ามีผลต่อการรับรู้คุณค่าและคุณภาพของงานพยาบาลผดุงครรภ์อย่างไร
2. ในด้านการศึกษาพยาบาลควรมีการศึกษารับรู้คุณค่าของวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์ในการศึกษา ในการคัดเลือกนักศึกษาเข้าศึกษาต่อในวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์และเน้นความสำคัญของคุณค่าวิชาชีพพยาบาลผดุงครรภ์แก่นักศึกษา เพื่อคุณภาพการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

1. คณะอนุกรรมการร่างข้อบังคับและระเบียบสภาการพยาบาล.(2540). **พระราชบัญญัติวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ พ.ศ. 2528 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชดำรัสวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ (ฉบับที่ 2)พ.ศ.2540**, กรุงเทพมหานคร : บริษัทเดอะเบสท์ กราฟฟิค แอนด์ ปรินท์ จำกัด.
2. กนกพร แจ่มสมบุญ. (2539). **ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ต่อค่าของงาน การรับรู้ต่อรูปแบบการบริหารกับคุณภาพชีวิตการทำงานของพยาบาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
3. Arnold E.(1998). Burnout as spiritual issue; rediscovery meaning in nursing practice. In Carson, V.B.(Ed.), *Spiritual Dimension of Nursing Practice*. (pp.320-353). Philadelphia : W.B. Saunder.
4. Vogel, G. & Doleys, N. (1994). *Entrepreneuring : a nurse's guide to starting a business*. New York : National league for Nursing.
5. ชงชัย สันติวงศ์.(2537). **พฤติกรรมองค์กร**.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
6. ศิริเพ็ญ ชั้นประเสริฐ. (2544). **ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าวิชาชีพ การป้องกันผู้ป่วย และ ประสิทธิภาพการทำงานกับการป้องกันการปฏิบัติผิดพลาดในการปฏิบัติวิชาชีพการพยาบาล โรงพยาบาลศูนย์ภาคตะวันออกเฉียงใต้ ตามทฤษฎีการพยาบาลของฮิวแมน**. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล มหาวิทยาลัยบูรพา.
7. Leddy, S. & Pepper, J.M. (1998). *Conceptual base of professional nursing*. (4th ed.). Philadelphia : J.B. Lippincott.
8. นันทนา น้ำฝน.(2538). **เอกลักษณ์ของพยาบาลวิชาชีพ**. สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. การจัดการศึกษาการผดุงครรภ์ในประเทศไทย. *วารสารสภาการพยาบาล* , 18, 55-67.
9. กรองกาญจน์ ณ นครพนม (2539). **ปัจจัยที่มีผลต่ออุมติภาวะของผู้บริหารระดับกลางในองค์การภาครัฐ และเอกชน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

10. Schank, M.J.& Weis, D. (1989, Jan. – Feb.). A Study of value baccalaureate nursing student and graduate nurses from a sacral and a non secular program. *Journal of Professional Nursing*, 5, 102.
11. นิภา คิดประเสริฐ. (2526). **การเปรียบเทียบค่านิยมทางวิชาชีพทางการบริหารและทางราชการของนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลวิชาชีพที่มีระยะเวลาของประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในทางคลินิกที่แตกต่างกัน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
12. สมสมัย สุธีสานต์.(2534). **ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรคัดสรรกับความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลด้านจิตสังคม ของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการบริหารการพยาบาล บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
13. ละออ หุตางกูร. (2533). **คุณภาพของชีวิตกับคุณค่าวิชาชีพ**. ในอนุสรณ์ 16 ปี แผนกโรงพยาบาลศิริราช. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์.
14. อุไร หัตถกิจและคณะ.(2544). **การวิจัยและพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพระดับปฐมภูมิในชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนภาคใต้**. รายงานการวิจัย. คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และสำนักวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
15. ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 12. (2543). **รายงานประจำปี 2542**. ยะลา : ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต.
16. อนุวัฒน์ ศุภชุติกุล.(2540). **สานความคาดหวังสู่ความเป็นเลิศของโรงพยาบาลรัฐ : การพัฒนาคุณภาพการบริการเพื่อความอยู่รอดของบริการสุขภาพในภาพรัฐ**. กรุงเทพมหานคร : กองโรงพยาบาลภูมิภาค.
17. Howie, John G.R., et al. (18 Sept, 1999). Quality at general practice consultation cross sectional survey. *British Medicine Journal*. 319. 738-743.
18. Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. Determining sample size for research activities. *Educational & Psychological Measurement*, 30, 607-610, 1970.